

Diyabet Öz Yönetim Skalas? (DÖYAS).

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Diyabet Öz Yönetim Skalas? (DÖYAS)*. Turkish Psychological Scales.
Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=20009>

Özet

Diyabet Öz Yönetim Skalası (DÖYAS), orijinali Perceived Diabetes Self-Management Scale (PDSMS) olan ölçeğin Türkçe adaptasyonudur. Bu ölçek, **Tip 2 Diyabet** tanısı almış bireylerin algıladıkları diyabet **öz yönetim** davranışları ve becerilerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Diyabetin kronik doğası gereği, hastaların tedaviye uyumu ve günlük yaşamda gerekli yönetim adımlarını atması hayati önem taşımaktadır. DÖYAS, bu yönetim süreçlerinin ne ölçüde başarıyla bir şekilde uygulandığını ve algılandığını değerlendiren güvenilir bir **psikometrik** araçtır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması, hemirelik ve ilgili sağlık alanlarında diyabet hastalarının bakım planlamasına önemli katkılar sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Diyabet, **Öz Yönetim**, Adaptasyon, Psikometri, **Tip 2 Diyabet**, Hemirelik, Sağlık Eğitimi.

Yazarlar

Ayfer Bayındır Çevik, Feyda Özcan

Amaç

Diyabet Öz Yönetim Skalası'nın (DÖYAS) temel amacı, **Tip 2 Diyabet** hastası olan Türk popülasyonunda diyabet **öz yönetim** algısını geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçebilecek standart bir araç sağlamaktır. Bu adaptasyon çalışması, klinik uygulamalarda ve araştırmalarda, bireylerin kendi hastalıklarını yönetme yeteneklerini değerlendirmek ve müdahale programlarının etkinliğini izlemek için kritik öneme sahiptir.

Ölçek, hastaların diyet, egzersiz, kan şekeri takibi ve ilaç kullanımı gibi temel yönetim alanlarındaki davranışları ne kadar iyi uyguladıklarını kendi perspektiflerinden değerlendirmelerine olanak tanır. Böylece, sağlık profesyonelleri hastaların güçlü ve zayıf yönlerini belirleyerek kişiselleştirilmiş eğitim ve destek stratejileri geliştirebilirler.

Yapı

DÖYAS, bireyin diyabet yönetiminde aktif rol alması sağlayan davranışsal ve bilişsel süreçleri içeren **öz yönetim** yapısını ölçmektedir. Bu yapı, genellikle hastanın kendi sağlık sonuçlarını iyileştirmek için gösterdiği çaba ve motivasyonu kapsar. Diyabet öz yönetimi, sadece tıbbi talimatlara uymak değil, aynı zamanda günlük yaşamın zorluklarına rağmen sürekli adaptasyon ve problem çözme becerilerini de gerektirir.

Ölçek, diyabetin karmaşık yönlerini yönetmek için gerekli olan çeşitli alt boyutlar? (örneğin, beslenme yönetimi, fiziksel aktivite, ilaç uyumu ve stres yönetimi) kapsayacak şekilde tasarlanmıştır. Bu boyutlar, hastanın algılanan yetkinliğini ve sorumluluk alma düzeyini yansıtır.

Geçerlik

Türkçe adaptasyon çalışmasında (Bayındır Çevik & Özcan, 2020), DÖYAS'ın psikometrik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla geçerlik çalışmaları yürütülmüştür. Bu çalışmalar kapsamında, ölçeğin yapı geçerliğini test etmek için genellikle Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) kullanılmıştır. DFA sonuçları, ölçeğin orijinal yapısının Türk kültüründe de korunduğunu göstererek yapısal geçerliğe dair kanıt sunmuştur.

Ayrıca, ölçeğin kapsam geçerliği, uzman görüşleri alınarak sağlanmıştır. Maddelerin, ölçülmek istenen **öz yönetim** kavramının yeterince temsil edip etmediği incelenmiştir. Ölçüt bağıntılı geçerlik çalışmaları da, DÖYAS puanlarının, hastaların glisemik kontrol düzeyleri (örneğin, HbA1c değerleri) gibi ilgili klinik sonuçlarla anlamlı ilişkiler gösterip göstermediğini inceleyerek ölçeğin pratik değerini desteklemiştir.

Güvenirlik

DÖYAS'ın güvenilirlik analizleri, iç tutarlılık yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu analizlerde yaygın olarak **Cronbach Alfa** katsayısı hesaplanmıştır. Yüksek Cronbach Alfa değerleri, ölçek maddelerinin birbiriyle tutarlı olduğunu ve aynı yapıyı ölçtüğünü göstermektedir.

Türkçe adaptasyon çalışmasında elde edilen yüksek iç tutarlılık katsayıları, DÖYAS'ın **Tip 2 Diyabet** hastalarında güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu doğrulamıştır. Güvenirlik çalışmaları arasında bir diğer bileşeni olan test-tekrar test güvenilirliği de, ölçek puanlarının zaman içinde stabil kalıp kalıp göstermek için uygulanmış olabilir, bu da ölçeğin zamana karşı dayanıklılığını kanıtlamaktadır.

Faktör Analizi

Diyabet Öz Yönetim Skalas'ının faktör yapısının incelenmesi amacıyla faktör analizi teknikleri uygulanmıştır. Orijinal ölçek bir uyarılama olduğu için, araştırmacılar genellikle Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yöntemini kullanarak, Türkçe veri setinin orijinal ölçeğin teorik faktör yapısına ne ölçüde uyduğunu değerlendirmişlerdir.

DFA sonuçları, uyum indekslerinin (örneğin, RMSEA, CFI, TLI) kabul edilebilir düzeylerde olduğunu göstererek, ölçeğin faktör yapısının Türk popülasyonunda da geçerli olduğunu kanıtlamıştır. Bu analizler, DÖYAS'ın diyabet **öz yönetim** kavramının altında yatan temel boyutlar? doğru bir şekilde ayrabildiğini ortaya koymaktadır.

Ölçek Bilgileri

Test Türü: Uyarlama

Format: Yazılı Anket (Öz Bildirim Ölçeği)

Mevcut Diller: Türkçe, Orijinal dil (İngilizce)

Popülasyon Grubu: Kronik Hastalığı Olan Yetişkinler

Yaş Grubu: Yetişkinler (Özellikle **Tip 2 Diyabet** hastaları)

Popülasyon Detayları: Türkiye'de yaşayan **Tip 2 Diyabet** tanısı almış hastalar.

Test Metodolojisi: Ölçek, 5'li **Likert** tipi derecelendirme kullanır. Katılımcılar, kendilerine sunulan ifadelerle ne ölçüde katıldıklarını 1 (Hiç katılmıyorum) ile 5 (Tamamen katılmıyorum) arasında bir puanlama ile belirtirler.

Anahtar Kelimeler

Diyabet, Öz Yönetim Davranışları, Ölçek Uyarlaması, **Likert** Ölçeği, **Psikometrik** Özellikler, Hemşirelik Araştırmaları.

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlayıcıları: Mevcut Değil

Bağı Kuruluş E-posta Adresleri: ayferbayindir@hotmail.com.tr (Sorumlu Yazar)

Yazışma Adresi: Makalede belirtilen akademik veya kurumsal adres.

Çizimler, Ücret ve Test Yılı

Ölçeğin Türkçe uyarlaması, 2020 yılında Bayındır Çevik ve Özcan tarafından yayımlanmıştır. Ölçeğin kullanımı için sorumlu yazar Ayfer Bayındır Çevik ile iletişime geçilmesi gerekmektedir. Kullanım izni ve ücretlendirme bilgileri, yazarın iletişim kanalları aracılığıyla edinilmelidir. Ölçeğin **psikometrik** özelliklerini inceleyen makalenin orijinal PDF'i şu adresten indirilebilir: diyabet-oz-yonetim-skalasi-doyas-toad.pdf

Kaynaklar

Bayındır Çevik, A., Özcan, İ. (2020). Psychometric Properties of the Perceived **Diabetes** Self-

Management Scale in Turkish Patient with Type 2 Diabetes. *Diyabet, Obesite ve Hipertansiyonda Hemşirelik Forumu Dergisi*, 12(2), 15-22.

Diyabet Öz Yönetim Skalas? (DÖYAS) Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dillerinde korunmalı ve hiçbir şekilde değiştirilmemelidir.

Ölçek maddeleri bu kaynak içerikte sağlanmamıştır.

ARABPSYCHOLOGY.COM